

УДК 658.012

Климчук М.М., аспірант

Національний технічний університет України „КПІ”, Київ

СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ БІЗНЕС-ПРОЦЕСАМИ НА ПІДПРИЄМСТВАХ АЛЬТЕРНАТИВНОЇ ЕНЕРГЕТИКИ

Проаналізовано та обґрунтовано необхідність розвитку альтернативних джерел енергії, зокрема підприємств, що виробляють біопаливо. Акцентовано увагу на організації ефективного управління бізнес-процесами, побудовано модель „Система управління на підприємствах, що виготовляють біопаливо”. З метою інтенсифікації інформаційного обміну розглянуто необхідність використання корпоративної інформаційно-управлінської системи на даних підприємствах.

The necessity of development of alternative energy sources is analysed and grounded, in particular enterprises which produce a biofuel. Attention is accented on organization of effective management business-process, the model of control system is built on enterprises which make a biofuel. With a purpose intensification of informative exchange the necessity of the use of corporate is considered informatively administrative systems on these enterprises.

Постановка проблеми. Сучасний рівень розвитку суспільства та економіки, піднімає питання про необхідність диверсифікації використання енергетичних ресурсів України і створює жорсткі вимоги до ефективності вирішення задач управління на підприємствах альтернативної енергетики. Щоб менеджери могли ефективно використовувати передові технології у галузі управління, вони мають спиратись на досконало організований бізнес-процес. Управління бізнес-процесами звільняє вище керівництво від рутини оперативного управління, дозволяючи йому зосередитись на стратегічних питаннях [7, с. 15].

Головними факторами, що стримують відтворювальні процеси на підприємствах є: незавершеність структурних перетворень, недосконалість правового регулювання розвитку малого та середнього бізнесу; розбалансованість процесів суспільного відтворення в цілому. За таких умов

для більшості підприємств актуальним стає завдання щодо забезпечення власного економічного потенціалу конкурентних переваг у ринковому середовищі. Досягти цієї мети можливо шляхом використання ефективних методів організації та управління бізнесом і, насамперед, реінжинірингу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченню основних проблем управління бізнес-процесами присвячені наукові праці багатьох сучасних вчених, таких як Хаммер М., Чампі Дж., Андерсен Б., Калянов Г., Фентон М., але бізнес-процеси на підприємствах альтернативної енергетики досліджено недостатньо.

Постановка завдання. Проаналізувати необхідність розвитку альтернативних джерел енергії, зокрема підприємств, що виробляють біопаливо. Побудувати модель „Система управління на підприємствах, що виготовляють біопаливо” де буде враховано класифікацію бізнес-процесів, напрями діяльності та нормативно-правове середовище функціонування підприємства. Розглянути необхідність використання корпоративної інформаційно-управлінської системи на підприємствах альтернативної енергетики.

Виклад основного матеріалу дослідження. Україна більше ніж на 70 % залежна від імпорту ключових енергоносіїв - нафти та газу, хоча має великий потенціал для розвитку альтернативної енергетики. Якщо в Німеччині нетрадиційна генерація виробляє вже більше 10 % електроенергетики, для споживання, то в Україні – 0,2 %. До 2020 р. Європа планує збільшити частину альтернативної енергетики в енергобалансі до 20 %, а до 2040 – до 40 %. [8]. Тому для України є перспективним розвиток підприємств альтернативної енергетики, особливо тих, що виготовляють біопаливо (паливні брикети та гранули) з відходів рослинного походження. В першій половині 2010 р. в Україні нараховувалось 228 підприємств, що виготовляють біопаливо, що на 43 % більше порівняно з відповідним періодом 2009 р. (таблиця 1)[9].

Таблиця 1. Кількість підприємств з виготовлення біопалива .

Кількість підприємств	2009 р.- I півріччя	2010 р.-I півріччя	Приріст	
			абсолютний	%
ВСЬОГО	160	228	+ 68	+ 43
Підприємства, що виготовляють брикети	120	155	+ 35	+ 30
Підприємства, що виготовляють гранули	40	73	+ 33	+ 82

Процес створення та формування такої перспективної галузі, як альтернативна енергетика принципово залежить від характеру та особливостями управління нею, які полягають в необхідності вирішення проблем, що стримують розвиток підприємств альтернативної галузі. До них можна віднести:

- розробка енергетичної, екологічної і біоенергетичної політики держави та необхідних інструментів для виходу біопалива на внутрішній та зовнішній ринки.
- залучення фінансових ресурсів та інвестицій в дану галузь;
- формування та вдосконалення відповідної законодавчої бази;
- реалізація принципу системності в управлінні підприємствами альтернативної енергетики.

Діючі традиційні системи та організаційні структури управління, що побудовані переважно за функціонально-виробничими ознаками, вже не відповідають вимогам ринку, які змінюються під впливом глобалізації, інформатизації, підвищеного рівня конкуренції та прискорення динаміки змін у потребах споживачів. Це потребує розгляду сучасних підприємств як цілісних самостійних господарюючих одиниць, які за своєю суттю є складними відкритими техніко-технологічними та економіко-соціальними системами, що мають певну ієрархічну структуру управління направлену на досягнення

визначених цілей.

В 1990 році в США вперше було запропоновано новий напрям в менеджменті, що отримав назву реінжиніринг бізнес-процесів (БПР), що пропонувало методи і засоби для перебудови управлінської структури організації і її функціонування. Під реінжинірингом бізнес-процесів його автори М. Хаммер та Д. Чампі розуміють „фундаментальне переосмислення і радикальне перепроєктування бізнес-процесів для досягнення існуючих покращень в таких ключових для сучасного бізнесу показниках зультативності, як витрати, якість, рівень обслуговування і оперативність”[10, с. 56].

Призначенням реінжинірингу бізнес-процесів як сучасного ефективного методу управління є досягнення кращого задоволення потреб споживачів та поліпшення результатів роботи підприємства в цілому. Успішне проведення реінжинірингу бізнес-процесів спрямоване на скорочення витрат, збільшення продуктивності, підвищення конкурентоспроможності продукції і зрештою посилення позицій підприємства на ринку.

Реінжиніринг, як високоефективний метод докорінної реорганізації бізнесу не є прерогативою великих виробничих компаній і фірм, а цілком відповідає стратегічним цілям малих і середніх підприємств, що виробляють біопаливо (паливні брикети та гранули), які забезпечують своєю продукцією споживачів внутрішнього та зовнішнього ринків.

Одним із завдань БПР є опис існуючих бізнес-процесів і побудова моделі управління підприємствами з виробництва біопалива, яка ґрунтується на принципах системного підходу до управління, тобто на комплексному дослідженні великих і складних об'єктів (систем) як єдиного цілого з узгодженим функціонуванням усіх елементів і частин [11, с. 63].

Оскільки, важливим елементом моделі „Системи управління підприємствами, що виробляють біопаливо”, є класифікація бізнес-процесів, тому пропонуємо використовувати такий підхід (поділ) :

- основні бізнес-процеси, які орієнтовані на виробництво товару чи надання послуги, що є цільовими об'єктами створення підприємства і

забезпечують отримання доходу.

- бізнес-процеси управління, що охоплюють весь комплекс функцій управління на рівні кожного бізнес-процесу і бізнес-системи в цілому;
- бізнес-процеси розвитку – призначені для забезпечення ресурсами основного бізнес - процесу;
- забезпечуючі бізнес-процеси – призначені для забезпечення основних бізнес-процесів і орієнтовані на підтримку їх універсальних рис [12-13].

Невід’ємною складовою моделі системи управління є визначення напрямів його діяльності. Пропонуємо для підприємств з виробництва біопалива слідуєчі напрями:

- Основна (виробнича) діяльність - спрямована на забезпечення виробництва продукції заданого асортименту та якості відповідно до розробленого графіку;
- Управління підприємством – це діяльність, спрямована на координацію роботи структурних підрозділів і персоналу, забезпечення гармонійної взаємодії з елементами зовнішнього середовища для ефективного виконання роботи з метою досягнення поставленої мети;
- Інноваційна діяльність – це процес, який здійснюється для впровадження технологічних, технічних, організаційних та управлінських інновацій, розробки принципово нових продуктів чи послуг;
- Економічна діяльність – це ресурсне забезпечення, ціноутворення, облік і звітність, розробку системи мотивації персоналу з метою організації ефективного функціонування підприємства .

Правовими основами функціонування підприємств є сукупність нормативно-правових актів, які визначають і регулюють порядок організації господарської діяльності, відносини між підприємствами і державою, суб’єктами господарювання між собою. Нажаль, підприємство здійснює свою господарську діяльність в умовах постійних змін нормативно-правового поля. В табл. 2 показано зв’язок напрямів діяльності, бізнес-процесів (БП) та нормативно-правових актів, що їх регламентують.

Таблиця 2.

Взаємозв'язок напрямів діяльності, бізнес-процесів та нормативно-правової бази на підприємствах альтернативної енергетики .

Напрямок діяльності	Тип бізнес-процесу	Нормативна база
Основна (виробнича) діяльність	Основний БП – це виробництво паливних брикетів та гранул, вибір каналів реалізації продукції.	Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. №435 – IV[1]. ЗУ «Про альтернативні види палива» № 1391-XIV від 14.01.2000 р. [3].
Управління підприємством	БП управління – це стратегічне, оперативне, поточне планування, контроль .	Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р.[2] .
Інноваційна діяльність	БП розвитку - це розробка та впровадження технічних, органі-заційних нововведень.	Закон України «Про інноваційну діяльність» від 4 липня 2002 року № 40-IV[4].
Економічна діяльність	Забезпечуючий БП - облік виробничо-фінансових операцій, вибір методу і стратегії ціноутворення.	ЗУ „Про ціни і ціноутворення” від 3.12.1990 р. № 507-XII; ЗУ ”Про оподаткування прибутку підприємств” від 29 .12.1994 р. №334/94-ВР.[5-6].

Отже, підприємства, що виробляють біопаливо - це система взаємопов'язаних елементів, що функціонує для досягнення конкретних цілей. Провідне місце в ієрархії цілей, що стоять перед ними є забезпечення виготовлення якісної та конкурентноздатної продукції. Цей процес складається з сукупності бізнес-процесів, які органічно поєднуються та доповнюють один одного. Пропонуємо графічне зображення нами розробленої моделі „Система управління підприємствами, що виготовляють біопаливо”. Кожен рівень піраміди, має своє призначення і відображає взаємодію типів бізнес-процесів та нормативно-правової бази, що регламентує діяльність цих підприємств (рис. 1).

Перший рівень представлений БП управління, які виконують адміністративно-управлінські функції і приймають управлінські рішення. Другий рівень представлений основними БП організації або функціональною підсистемою. Третій рівень – це забезпечуючі БП - господарська підсистема.

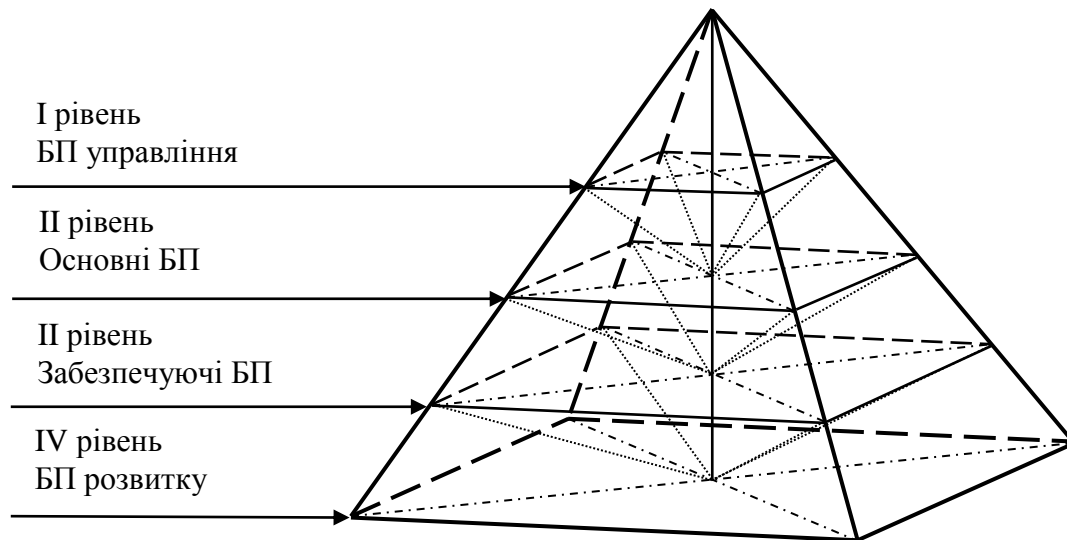

Рис. 1. Модель „Система управління підприємствами, що виготовляють біопаливо”.

На четвертому рівні знаходяться БП розвитку або науково-технічна підсистема. Вбудовані перевернуті піраміди кожного рівня складають основу законодавчої бази, яка регламентує всю діяльність підприємств, що виготовляють біопаливо, та кожного бізнес-процесу зокрема.

Основним завданням підприємств альтернативної енергетики є виробництво якісної продукції, надання послуг та забезпечення стабільного доходу. В процесі їх виконання перед підприємством постають задачі: дослідження ринку товарів, розробка програми випуску продукції, вибір методу і стратегії ціноутворення, реалізація науково-технічних розробок та ін. На вирішення цих задач впливає безліч функцій, які здійснюються різними підрозділами підприємства, тому проблема управління процесом виробництва альтернативних джерел енергії полягає в оптимальній координації діяльності підрозділів підприємства. Для досягнення позитивного результату діяльності, підрозділи не повинні розглядатись, як окремі елементи, які виконують ізольовані функції. Необхідно здійснювати перехід від функціональної моделі управління організацією до процесної. Потреба в регулюванні великої кількості

різномірних дій та процесів, що відбуваються на підприємстві, приводить до підвищення ролі процесного підходу, в рамках якого процеси господарської діяльності розглядаються як бізнес-процеси підприємства, а підприємство в цілому – як бізнес-система, що зорієнтована на певні результати діяльності. Для досягнення максимального результату функціонування даної бізнес - системи необхідно використовувати не тільки традиційні способи роботи, а і враховувати накопичений досвід, використовувати прогресивні технології. Дуже важливим фактором поліпшення виробничої діяльності є інтенсифікація інформаційного обміну в середині підприємства. В зв'язку з цим виникає необхідність побудови корпоративної інформаційно-управлінської системи (КІУС) підприємства альтернативної енергетики, що базується на принципах єдності цілей, процесному підході та досягненні максимальної ефективності роботи. Економічною передумовою використання КІУС є забезпечення гнучкості ринково-продуктової стратегії, ефективної взаємодії з партнерами, ефективного управління ресурсами та процесами, оперативного отримання достовірної інформації. Використання КІУС сприяє збільшенню прибутковості, підвищенню конкурентоспроможності, покращенню якості обслуговування клієнтів, формуванню достовірної інформації.

Висновки. За сприятливих умов у нашій країні тверде біопаливо може стати надійною основою диверсифікації постачань енергоносіїв як промисловим підприємствам, так і підприємствам комунального сектору. В Україні спостерігається позитивна динаміка зростання кількості підприємств з виробництва біопалива. Побудована модель „Система управління підприємствами, що виготовляють біопаливо” враховує класифікацію бізнес-процесів, напрями діяльності та нормативно-правове поле його функціонування. Для інтенсифікації інформаційного обміну на підприємствах альтернативної енергетики необхідно використовувати КІУС, проте це питання потребує подальшого комплексного дослідження.

Література

1. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. №436 – IV
http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/ed_2003_01_16/T030436.html

2. Цивільний кодекс України від 16.01.2003р. №435–IV
http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/t030435.html
3. Закон України «Про альтернативні види палива» № 1391-XIV від 14.01.2000 р (остання редакція 19.06.2009)/ Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2009.
4. Закон України «Про інноваційну діяльність» від 4 липня 2002 року № 40-IV <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=40-15>
5. Закон України „Про ціни і ціноутворення” від 3.12.1990 р. № 507-XII; <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2275-17>
6. Закон України ”Про оподаткування прибутку підприємств” від 29 .12.1994
№334/94/http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/ed_2003_11_27/t020349.htm
7. Андерсен Бьєрн. Бизнес-процессы. Инструменты совершенствования / Пер. С англ. С.В. Ариничева/ Ред. Ю.П. Адлер.- М.: РИА «Стандарты и качество», 2003. – 272 с.
8. Рясной Д. Энергетика зазеленеет// Деловая столица. Энергономика.-№18-19/468-469. – 2010.- С.4.
9. Цатурян М. Альтернативная реальность // Комерсантъ.-№ 122 .- 2010.- С.26.
10. Hammer M. and Champy J. Rengineering the Corporation: A Manifesto for Business Revolution.- New York : HarperColins, 1993.
11. Шейко В.М., Кушнарєнко Н.М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності.- К.: Знання, 2008.- 310 с.
12. Калянов Г.Н. Моделирование, анализ, реорганизация и автоматизация бизнес-процессов: Учеб. пособие. – М.: Финансы и статистика, 2007. – 240с.
13. Fenton M. A business process or business method // International Journal of Production Economics, Issue 4, June 2006. – P. 45-48.